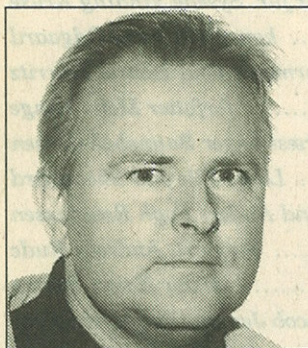

Da Jensen ga' den gas

Af PETER Q. RANNES

Som ivrig motorcykelrytter gjorde Johannes V. Jensen i mellemkrigsårene tit og ofte de sjællandske veje usikre. Det blev der en række kronikker ud af, som dagens kronikør, der også har hang til motorcykler, har genlæst.

SÅ BLEV DET sommer. Den gamle motorcykel er fundet frem, og dens værste skavanker er ordnet: Det tog tre aftner med olie og fedt til albuerne. Det er en MZ Trophy Sport årgang 1968, der i England kaldes The Flying Banana på grund af benzintanken og forlygten, som på usædvanlig vis går ud i ét. Det visuelle indtryk af motorcyklen er helt tosset: Man sidder mere overskrævs på Trophy Sporten end på andre motorcykler – som på et raketror eller på en ... flyvende banan.

En af de første rigtige ture i år går gennem Dollerup Bakker, bag om og rundt om Hald Sø. Den gamle totaktsmotor snurrer med alle 250 cc, den grå sommeraftens fugtigklamme luft omslutter mig, jeg indsnuser landskabet og bølger af sted med bakkernes dyn-dinger. Wau! Jeg giver Trophy Sporten gas op ad bakke øst ud af Dollerup By, nogle få solstråler slipper ind over landskabet mod sydvest gennem et hul i skydækket, og vejen strækker sig let opad foran mig. Her går fornemmelsen

af den rullende motorcykel, af vind og vejr og af landskabet sammen i én oplevelse. Jeg gys af fryd. Sådan er det at køre på motorcykel!

Vinden i ansigtet, den kontrollerede tyngdekraft i de rullende hjuls gyro, motorens knurren mellem benene, landevejens vuggende bevægelse gennem landskabet og landskabernes langsomme eller hurtige skiften. Fornemmelsen ved at køre på motorcykel er unik. Den lader sig kun dårligt genkalde i erindringer, og forsøg på at beskrive den bliver oftest flade som det papir, de skrives på.

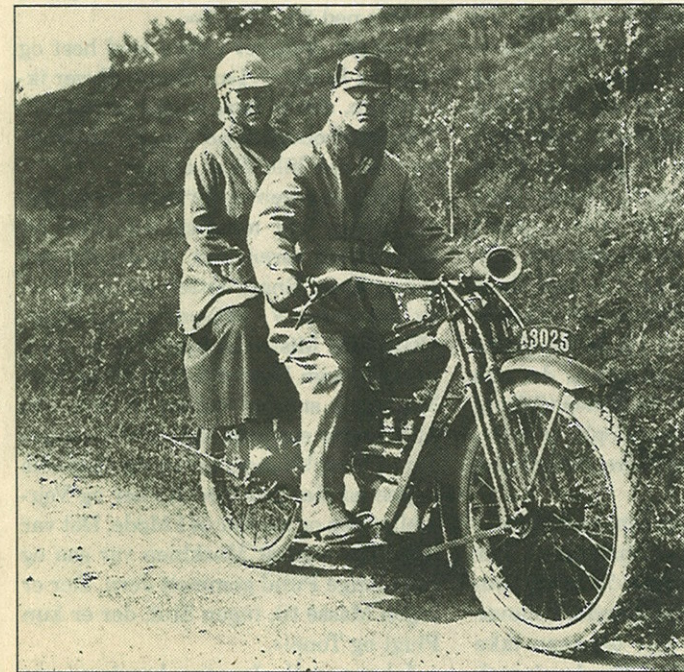
Litteraturen er umiddelbart heller ikke til megen hjælp. Motorcyklens litteraturhistorie bliver ikke noget tykt bind. Mest kendt er nok amerikaneren Robert M. Pirsigs 'Zen and the Art of Motorcycle Maintenance', 1974 ('Zen og kunsten at vedligeholde en motorcykel', 1977), et kultværk ved sin egen blanding af værkstedslogik, filosofi, amerikanske landeveje og landskaber og en fængslende fiktion.

I Danmark har vi Johannes V. Jensen, som uvægerligt forbindes med motorcyklen. Og ikke uden grund. Billeder af kraftkarlen Johannes V. Jensen på motorcykel er ikke ukendte, og de gives ofte.

Flot er han da også, digteren, dér på motorcyklen, udstyret efter alle kunstens regler med snørede, kraftige støvler, vindtæt, blafrende kørejasje og en pudsigt blød kørehat: »Man er fortrolig med Fænomenet, en eller anden af de store moderne, torpedograa eller lakrode Maskiner med en i Vindjacketøj til Øjnene formummet, rolig Gladiator ved Styret og en frygtløs Pige bagpaa, in-

timt forenede under Flugten og mest af alt mindende om et Guldsmedepar på Bryllupsrejse» (Johannes V. Jensens eget citat fra 'De danske Øer. Paa Motorcykle', Kronik i Politiken 24. juni 1917, optrykt i Aarbog 1917).

DET HØRER MED til den danske litteraturhistorie, at den store modernistiske digter og tidlige besynger af det 20. århundredes teknologi tidligt prøvede kræfter med motorcyklen. I den lille tekst 'Naaede de Færgen?' (1925), kendt af mange via Th. Dreyers filmatisering, køres der på motorcykel (og ikke – som i filmen – i bil) om kap med Døden: »Paa Landevejen mellem Middelfart og Odense racede en Motorcyk-

På far
Johan
Jensen
frue p
deres
ture p
lands
veje. E
horne
fru Je
neder

le, en Maskine med stor Bor
Basunudblæsning ...«, og man
steder i Jensens store og sam
sene forfatterskab har erfari
motorcykelkørsel fået en plac
En række fine motorcykel
ser slår tonen an til en m
oplevelsesæstetik, som man v
gæves efter andetsteds i dan
tur.

Johannes V. Jensen blev int
til motorcyklen i 1915. Venne
tekar Aage Marcus, havde ved
ge lejligheder den fartinteress
fatter som bagsædepassager p
torcykel. En forårsdag i 191
Johannes V. Jensen nok at sid
han prøvede at køre motorcy

er gjorde
 llemkrigsårene tit
 je usikre. Det blev
 ud af, som dagens
 ang til

rigtige ture i år går
 Bakker, bag om og
 ø. Den gamle totakts-
 ed alle 250 cc, den grå
 gtigklamme luft om-
 indsnumser landskabet
 med bakkernes dyn-
 giver Trophy Sporten
 øst ud af Dollerup By,
 r slipper ind over land-
 vest gennem et hul i
 ejen strækker sig let
 Her går fornemmelsen

af den rullende motorcykel, af vind og vejr og af landskabet sammen i én oplevelse. Jeg gyser af fryd. Sådan er det at køre på motorcykel!

Vinden i ansigtet, den kontrollerede tyngdekraft i de rullende hjuls gyro, motorens knurren mellem benene, landevejens vuggende bevægelse gennem landskabet og landskabernes langsomme eller hurtige skiften. Fornemmelsen ved at køre på motorcykel er unik. Den lader sig kun dårligt genkalde i erindringer, og forsøg på at beskrive den bliver oftest flade som det papir, de skrives på.

Litteraturen er umiddelbart heller ikke til megen hjælp. Motorcyklens litteraturhistorie bliver ikke noget tykt bind. Mest kendt er nok amerikaneren Robert M. Pirsigs 'Zen and the Art of Motorcycle Maintenance', 1974 ('Zen og kunsten at vedligeholde en motorcykel', 1977), et kultværk ved sin egen blanding af værkstedslogik, filosofi, amerikanske landeveje og landskaber og en fængslende fiktion.

I Danmark har vi Johannes V. Jensen, som uvægerligt forbindes med motorcyklen. Og ikke uden grund. Billeder af kraftkarlen Johannes V. Jensen på motorcykel er ikke ukendte, og de gives ofte.

Flot er han da også, digteren, dér på motorcyklen, udstyret efter alle kunstens regler med snørede, kraftige støvler, vindtæt, blafrende kørejasje og en pudsig blød kørehat: »Man er fortrolig med Fænomenet, en eller anden af de store moderne, torpedograa eller lakrøde Maskiner med en i Vindjakketøj til Øjnene formummet, rolig Gladiator ved Styret og en frygtløs Pige bagpaa, in-

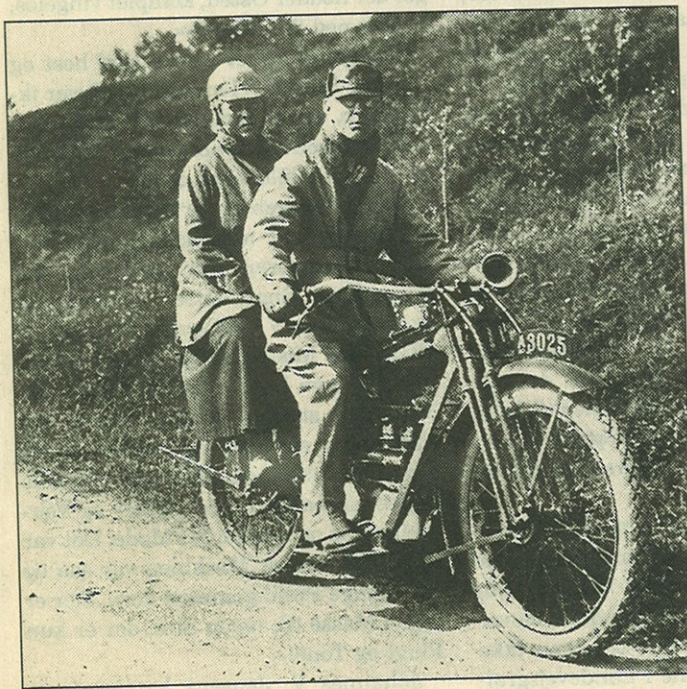
timt forenede under Flugten og mest af alt mindende om et Guldsmedepar på Bryllupsrejse« (Johannes V. Jensens eget citat fra 'De danske Øer. Paa Motorcykle', Kronik i Politiken 24. juni 1917, optrykt i Aarvog 1917).

DET HØRER MED til den danske litteraturhistorie, at den store modernistiske digter og tidlige besynger af det 20. århundredes teknologi tidligt prøvede kræfter med motorcyklen. I den lille tekst 'Naaede de Færgen?' (1925), kendt af mange via Th. Dreyers filmatisering, køres der på motorcykel (og ikke – som i filmen – i bil) om kap med Døden: »Paa Landevejen mellem Middelfart og Odense racede en Motorcyk-

le, en Maskine med stor Boring og fri Basunudblæsning ...«, og mange andre steder i Jensens store og sammensatte, sene forfatterskab har erfaringer med motorcykelkørsel fået en plads.

En række fine motorcykelbeskrivelser slår tonen an til en motorcykeloplevelsesæstetik, som man vil lede for gæves efter andetsteds i dansk litteratur.

Johannes V. Jensen blev introduceret til motorcyklen i 1915. Vennen, bibliotekar Aage Marcus, havde ved forskellige lejligheder den fartinteresserede forfatter som bagsædepassager på sin motorcykel. En forårsdag i 1916 blev det Johannes V. Jensen nok at sidde bagpå, han prøvede at køre motorcyklen selv

På farten:
 Johannes V.
 Jensen med
 frue på en af
 deres mange
 ture på de sjæl-
 landse grus-
 veje. Bemærk
 hornet foran og
 fru Jensens
 nederdel

og var snart fortrolig med det. Inden længe købte han »en større engelsk Maskine«, en Invicta med seks hestekræfter og en flot »lakrød« tank. Indtil restriktionerne under Første Verdenskrig gjorde det umuligt, tog Johannes V. Jensen på jævnlige motorcykelture ud på de sjællandske veje bl.a. for at fotografere oldtidsminder eller for at køre til sit sommerhus i Tibirke Bakker.

Allerede i sommeren 1917 vovede Johannes V. Jensen sig ud på en større motorcykel-odysse. Målet var de danske øer, og hans tapre hustru Else sad bagpå hele vejen. »Det skulde gaa hurtigt, og saa bestemte vi os for dette moderne flygtige Befordringsmiddel«, skriver han i den ovenfor citerede Kronik, en af flere kronikker, som turen hen over de danske øer resulterede i. Flygtige var forberedelserne til turen ingeniørlunde. Under henvisning til sit erhverv som »rejsende Øbeskriver« søgte Johannes V. Jensen om dispensation fra forbudet mod at køre uden for en radius af 40 km fra ens hjem, men fik afslag. Blot 13 dages fri kørsel lød den endelige bevilling på.

Kørebrevet blev bragt i orden, men hermed var det ikke gjort. Efter nøjere beregning blev benzindepoter lagt ud på hele ruten, hen over Sjælland, på Fyn og på øerne i Smålandshavet, som skulle besøges.

Endelig en juni eftermiddag kunne Johannes V. Jensen og frue køre ud af København med fuld tank og ekstra benzin i rygsækken: »Glostrup, Taastrup, Hedehusene, Roskilde gjorde vi i et Sus, Maskinen gik kolossalt«. Således herre over en maskine og i fart hen

over det sjællandske landskab giver Johannes V. Jensen for første gang sin egen beskrivelse af oplevelsen af at køre på motorcykel.

OM MOTORCYKLEN selv skriver Johannes V. Jensen på en gang afdæmpet og eksalteret: »Saadan en Motorcykle er et Instrument, har sin egen Æstetik, falder lige saa lidt udenfor Menneskets Fornødenheder, som f.eks. Musik. Fart for Fartens egen Skyld har altid været det naturlige Menneskes fornemste Forlystelse«, og »Maskinen er i og for sig kompliceret, i Grunden et System af lutter tekniske Omveje, men som den er fungerer den udadledigt, de 6 Hestekræfter vi raader over kan slippes løs og kontrolleres med de mest minimale Indstillinger, det store tunge Bæst, som to Mand ikke kan løfte, er følsomt som et levende Væsen, gaar frem i Spring, som om den slet ingen Vægt havde, raser med Salver af Eksplosioner op ad lange stejle Bakker og falder øjeblikkeligt i Ro, klipper som en Symaskine hen ad Vejen, saa saare man mindsker Gas, det er en Art Fuldblod i Metal og Konstruktion, den mest fuldendte Forening af Styrke og Finhed man kan tænke sig«.

Den unge digter Johannes V. Jensen så maskinen på Verdensudstillingen 1900 i Paris som den ny tids Gud: »Maskinernes Kraft er ufattelig, som Gudernes Kraft var ufattelig«. ('Maskinerne', Social-Demokraten, 2. juni 1900. Optrykt i 'Den gotiske Renaissance', 1901). 17 år efter er maskinen i skikkelse af en lille motorcykelmotor »en lille Vulkan, avet og bragt til at arbejde sammen med et diminutivt Tordén-

vejr«. Maskinen, i sig selv et resultat af menneskets frigørelse fra Guderne, er nu, hvor Jensen selv er kommet op at sidde overskrævs på den, ikke længere noget fjernt, et objekt, der kun lader sig opleve på afstand: »Maskinerne er skabt af et Forlig, Menneskets Akkord med det, der er. Mennesket har i dem udtalt sin Objektivitet, han har i dem frigjort sig gennem Beherskelsen« ('Maskinerne').

Motorcyklen er en udvidelse af de almindelige sanser, den er et middel til nye synsoplevelser, »man ser paa en anden Maade, i et andet Tempo, Lynskud af Tingene nærved; Vejtræerne, Grøfter, Befordringer, Indtryk som imidlertid staar lige saa klart for Erindringen som alt hvad man ellers ser, maaske endda skarpere«. Og når Johannes V. Jensen – og mange motorcyklister siden ham – farer af sted på motorcykel, føjes der en ny dimension til landskabet, en ny logik: »Horisonten, gaar op for en; Forgrunden farer forbi, men Baggrunden, Landet selv, begynder ejendommeligt at leve, gaar i lange Rytmer, den ene Synskreds aabner sig over den anden, Landskabets Relief udfolder sig, ikke i faste Planer, men i Bevægelse, og da Indtrykkene ikke faar Tid til at glemmes, det ene over andet, bevarer man Evnen til Sammenligning hele Tiden og oplever saaledes Landet mere i det Store, dets Skulptur«.

Om denne nye logik, som Johannes V. Jensen erfarer ved en hastighed, der kun sjældent overskrider 70 km/t, hedder det, at »ren Kilometeræder behøver man ikke at være, selv om man ikke netop tæller Straaene i Landevejsgrøf-

ten; det man taber i Detailler vinder man i Oversigt«.

JENSENS TUR over de danske øer var nær endt, før den rigtig begyndte. Mellem Roskilde og Sorø sker det, som motorcyklister altid har frygtet og altid vil frygte. Der lyder et knald, bagdækket er eksploderet, og hjulet ruller på fælgen. Med en kraft, der udvejer letheden og opdriften i Johannes V. Jensens beskrivelse af motorcykelkørslen, skildres punkteringen: »Dækket slasker paa Fælgen, men Slangen, Slangen er skaaret i Pjalter, den elendige Tarm ligger strøet i bitte smaa Stumper paa Landevejen bagved os, haabløst – og der staar vi saa paa Ringstedvejen ved noget der hedder Osted, komplet vingeløs, hentet ned fra Æteren«.

Det går slukøret videre med hest og vogn og hedder: »Landskabet flyver ikke mere, det er fast, naglet til Himlen hele Horisonten rund som en Urskive, og vi er den lille Viser deri«.

Næste morgen er forfatteren og fru- en tilbage ved motorcyklen. Den repareres, og turen over de danske øer genoptages. Snart letter motorcyklen og Johannes V. Jensens sprog atter: »Kun med Mistro sætter vi os op samme Sted som hvor vi forulykkede, men Maskinen snøfter villigt, render, har Luft under sig igen, og Landet begynder at blive levende, løfter sig med hele Sogne ad Gangen med Kirker og Vejrmøller paa og aander os i Møde. Det var Løgn det med at Maskinen var saa og saa mange Pund gammelt Jern. Der er ingen Masse til, ingen Stof, der er kun Flugt og Tone!«.

Johannes V. Jensens karriere som

motorcyklist var ikke slut med denne tur. Omkring 1919 købte han en Nimbusmotorcykel, det såkaldte Kakkellovnsrør, en danskproduceret firecylindret motorcykel, med en væsentlig kraftigere motor end den lille Invicta. Han kørte på motorcykel endnu nogle år, især ture til sommerhuset i Tibirke Bakker, inden den blev erstattet af en bil.

MEN DEN GODE tid med motorcyklen blev aldrig glemt. Fra den trygge plads i bilens varme kabine betragtede Johannes V. Jensen år efter en senere generation af motorcyklister: »I Forenden af Færgen, hvor man vil komme først fra Borde, har Motorcyklisterne sikret sig Plads, svartpaaklædte Folk, næsten som Dykkere at skue, i Selskab med et slankt pigeligt Væsen, som sidder bagpaa, taget fra København om Morgenen, at se i Skagen, muligvis, inden Aften. Lykkeligere forening end en Motorcykle af stort Kubikindhold, en Mand som kender sin Maskine, og en Pige bagpaa, dertil Danmark, gives ikke. Der var Aar hvor jeg selv red saadan en Tyr; de kommer ikke igen«. ('Paa danske Veje', Kronik i Politiken 13. september 1931).

PETER Q. RANNES

KRONIKEN I MORGEN
NIELS KÆRGÅRD
Bolignød og smørbjerg
- om de forældede danske bolig- og landbrugspolitikker

En Kronik er på ca. 2300 ord. Manuskript, diskette og evt. portræt af kronikøren sendes til Kronikredaktionen eller som e-mail til kronik@pol.dk